

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Компетентнісний підхід висуває низку вимог до організації освітнього процесу, спрямованого на формування предметної і ключових компетентностей, наскрізних умінь здобувачів освіти. Реалізація означеного підходу зумовлює оновлення змісту, методики навчання для досягнення освітніх результатів.

Українські науковці (Н. Богданець-Білоskalенко, Н. Бондаренко, Н. Голуб, Л. Попова, А. Фасоля, О. Фідкевич та ін.) довели, що потужним інструментом формування ключових компетентностей учнів є компетентісно орієнтовані завдання (далі – КОЗ) – «спеціально створена дидактична конструкція, що використовується з метою формування і перевірки рівня предметних, міжпредметних і ключових компетентностей» (Окрилення, 2019..., 404).

КОЗ спрямовані на організацію самостійної пошукової, творчої діяльності; командну взаємодію учнів у процесі проєктної діяльності тощо, тобто передбачають вихід за межі уроку, показуючи умови й ситуації застосування здобутих знань. У процесі експериментальних досліджень доведено: «важливо створювати нетрадиційні навчальні ситуації, що сприятимуть формуванню вмінь творчо використовувати здобуті знання» (Горошкіна & Попова, 2010, 9).

Практика й аналіз чинних підручників української мови для НУШ переконує, що значна частина КОЗ побудована на текстовому матеріалі, оскільки саме текст є джерелом інформації, об'єктом розуміння, вивчення, спостережень над естетикою мови, функціями мовних одиниць; матеріалом для роботи з інформацією (фіксування інформації в різний спосіб, визначення актуальності, вірогідності, головної і другорядної інформації), інструментом формування текстотвірних умінь учнів.

Оскільки «компетентність як синтетичний термін поєднує в собі готовність до цілевизначення, планування, дій, оцінювання й рефлексії, що у процесі вияву її передбачає реалізацію таких дій: розуміти, демонструвати, застосувати, довести, сприяти, використати, оцінити, обрати, обґрунтувати, розвинути» (Голуб & Горошкіна, 2019, 34), КОЗ мають передбачати визначення й осмислення теми, головної думки, ознак і композиційних елементів тексту, стильових рис, мети висловлення; визначення й обґрунтування типу мовлення; формулювання тези, гіпотези, добір аргументів; слухання, читання, переказування; співвіднесення мовних засоби із задумом, типом, жанром і стилем мовлення; «переведення» тексту з одного стилю в інший; визначення емоційного впливу тексту на читачів, слухачів; словникова робота (з'ясування лексичного значення слова, тематичне групування лексики, активізування у мовленні; виховання уваги до незнайомих слів; сполучуваність слів тощо); виявлення й маркування певного мовного явища; пояснення написання окремих слів і вимови; добір слів і виразів, що сприяють налагодженню психологічного комфорту, унеможливають конфлікт; видозміна тексту (розширення, скорочення, збагачення певними одиницями (влучними словами і виразами, синонімами, епітетами, фразеологізмами, тропами), заміна одних одиниць іншими, логічне розташування змістових елементів структури тексту); виявлення проблеми; привернення уваги до тропів задля формування відчуття естетичної насолоди; проведення аналогії з відомими фактами, прикладами з життя людей, історичними подіями, прислів'ями й афоризмами, творами, цитатами з творів, епіграфами і багато ін.; формулювання уточнювальних запитань за змістом тексту; узагальнення певного мовного матеріалу (групування, класифікація, структурування й систематизування); організація супутнього повторення; організація групового чи індивідуального мовознавчого дослідження; удосконалення тексту; організація

самостійної роботи; виконання логічних операцій (аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, висновки); прогнозування психологічного впливу тексту на співрозмовника; висловлення власного ставлення до змісту тексту; виявлення слів і виразів-конфліктогенів; переведення тексту в інший формат: схему, малюнок, таблицю тощо); добір коментарів; виявлення прийомів гармонійного спілкування; створення власного висловлення тощо.

Тематика текстів сприяє формуванню ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти. Спостереження за освітнім процесом переконують у тому, що цікавими для учнів є тексти про сучасні досягнення, відкриття, професії, правила збереження здоров'я, тайм-менеджмент, основи фінансової грамотності, культуру спілкування, у тому числі міжкультурного та ін. Практика переконує, що ефективними є уривки з художніх творів сучасних письменників, що привертають увагу учнів і спонукають їх до прочитання тексту загалом.

Ознаками компетентісно орієнтованих завдань є їх орієнтація на розвиток учнів, а не на засвоєння певного обсягу знань; комунікативна спрямованість; наявність актуальної проблеми, шляхи розв'язання якої мають запропонувати учні; моделювання ситуацій, наближених до реальних, що дає змогу показати можливості здобутих знань за межами уроків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голуб Н. Б.& Горошкіна О. М. (2019) Концепція навчання української мови учнів старшоїшколи К.: Педагогічна думка, 2019 - 56 с.
2. Горошкіна О.М.& Попова Л.О. (2010) Урок української мови: від планування до проведення. Харків: Видавнича група «Основа»
3. Окрилення ОЗОНОм: книга пам'яті Анатолія Миколайовича Фасолі (2019). Житомир.:Видав. ПП.»Рута». 660.